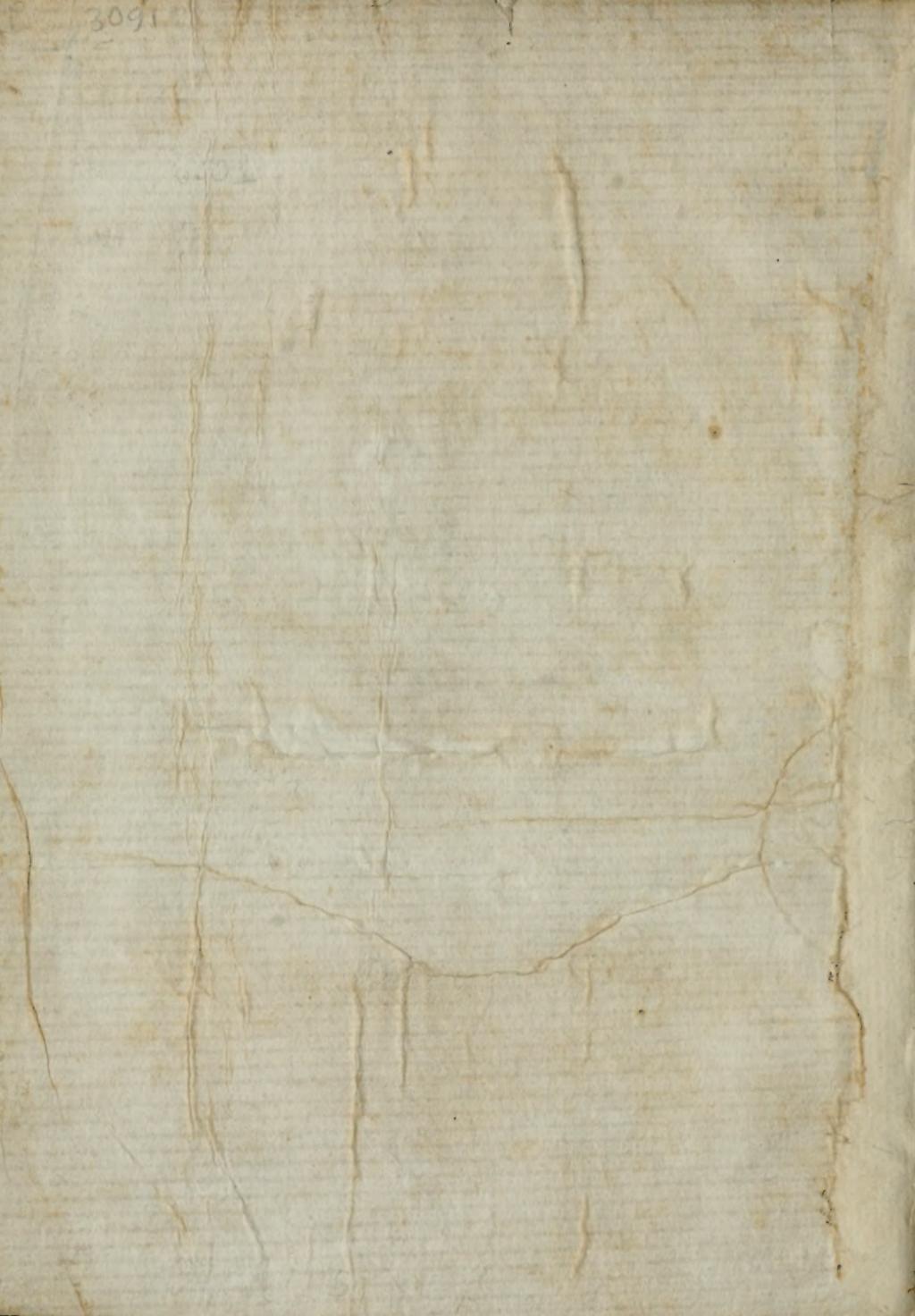
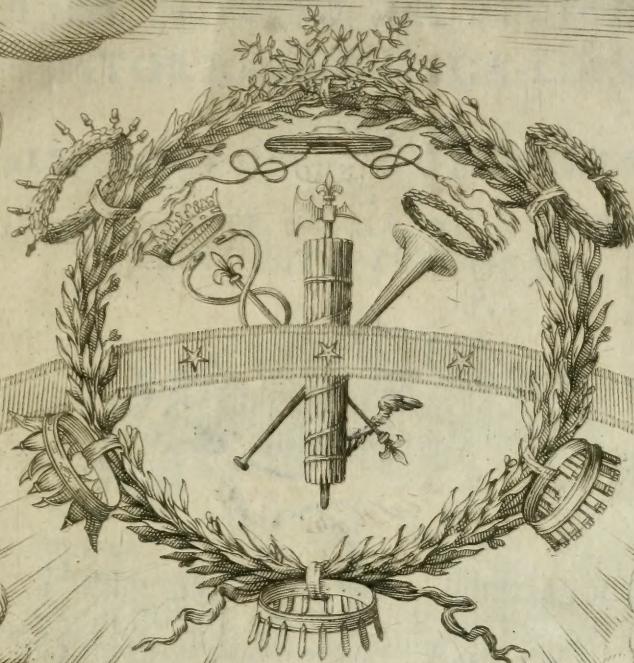

4.

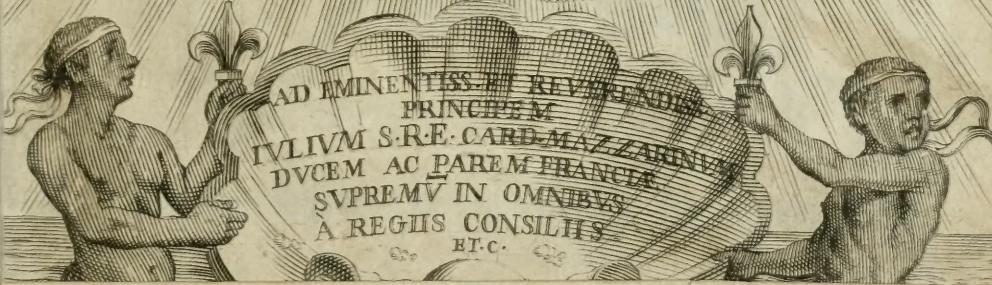
N. 15.

3091

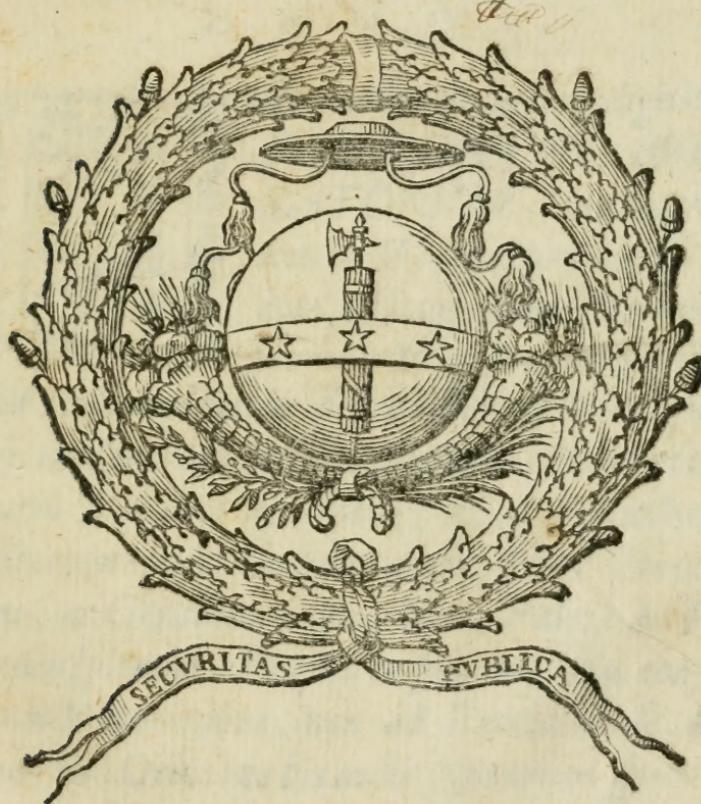
AD EMINENTISS. ET REVERENDISS.
PRINCIPLEM
IVLIVM S.R.E. CARD. MAZZARINI
DVCEM AC PAREM FRANCIE
SVPREMV IN OMNIBVS
A REGIS CONSILII
ETC.

MANILIANI BONONIENSIS MONVMENTI HISTORICO-MYSTICA LECTIO

INTERPRETE
ALEXANDRO NIGRO IO. FRANCISCI FILIO
I. V. D.
PERINSIG. COLL. ECCL. BONON. CANONICO.
PROTONOT. APOSTOLICO.

Bononiæ, Typis HH. de Duecijs 1661; Superiorum permisso;

MANIA
MONUMENTI
HISTORICO-ARTISTICO
INTERNAZIONALE DI FRANCESCO MUSI
PUBBLICATO DAL CONSIGLIO DELL'ACADEMIA
PROTAGONISTI VITTORE OLIVETTI

I V L I O
CARDINALI MAZZARINO
PIETATIS, AC IVSTITIÆ
CVLTORI EMINENTISSIMO,
BELLI HEROI, ET PACIS PATRI
VIGILANTISSIMO,
BONO ORBIS NATO
ALEXANDER DE NIGRIS IO. FRANCISCI FILI:
D . N . M . Q . E .

Historiarum decus, ac dignitatem,
EMINENTISS. PVRPV-
RATORVM, mutuam refe-
rentes Temporum vicissitudi-
nem, ad exquisitum Humane Sa-
pientie Magisterium sapè sapius
seria contemplatione deprehendi, prouido quodam
fato, in Virorum mentes traduci. Hinc ad imita-
tionem Virtutis emulatio; Hinc ad inclitorum
Gestorum venerationem amor; Hinc Prouincia-
rum, ac Gentium fama; Hinc Patriæ ac Fami-
iliarum splendor. Propterea fuit mihi diu consilium
decem Voluminibus, non ad Patria modo, sed ad
totius ferè Orbis res bis mille Annorum spacio per-

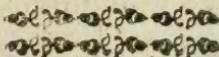
actas unà simul referendas , à Genitore meo com-
positis , Apparatum satis plenum contexere ; vetu-
stissimi Aevi Monumenta , tām è Numismatum ,
ac Lapidum fragmentis , quām è priscorum Histo-
ricorum vestigijs , qua prasertim ad ipsam Patriam
spectant , colligendo . Sed quid iuuat , ob Virtutem
sextandam , alatum caput , dum plumbo pes gra-
nuatur ? Agitari quidem potest , extolli minimè
valet . Rorantes aquas , ut solum fœcundent , à So-
le trahi necesse est . Splendido Magnatum Patro-
cino irradientur Scriptorum lucubrations . Be-
neficos tunc hos fulgores Genitor expertus est , cum
sua de Primo Sacro Bello Scripta , MVNIFI-
CENTISSIME PRINCEPS , oculorum
tuorum fulgentissimum subire lumen , ac per **TE**
REGIAM GLORIOSISSIMI LVDOVICI
MAIESTATEM adorare potuerunt . Vnde
Solyma , ceteraque Syria , sub Magno Gottifre-
do , ab impia Barbarie recuperatas Arces recogno-
scendo , Christianissimos Exercitus lustrando , Ata-
uorum Pectora adamante solidiora contemplari po-
tuit . **TE** igitur , quasi paterno iure , ac filiali re-
uerentia , Solem expectant cetera eius , **Es** mea qua-
lia-

liacunq; Scripta. A TE mutuari tantum luminis
sperant, ut nunquam, vel tardius vereri debeant
occasum. Ita arborum soboles eundem pro Patre
Solem agnoscit. Statuerat Parens meus secundum
Sacrarum Expeditionum Volumen Nomiⁿ TVO
deuouere: ansam votorum arripio libentissimè, in-
terimq; præsens Munuscum, in humillimi ob-
sequij mei, nullis temporibus obliterandi, argu-
mentum, ad TE, summa qua decet veneratione,
dirigendum porrigo, ut consuetam erga me exores
Clementiam. Quid enim anxius debet quis ambi-
re, quam digna cum virtute Principum uti fortu-
na? Fas ita sit fidei meæ aeterna vota depromere,
Amplissimoq; Genio TVO obsidem offerre volun-
tatem. Vale, HEROVVM MAXIME.

BONONIAE STUDIO^RV VII. X. VIIIIBR^E MDCLX.

STemmate si solo, splendet qui cingitur, Heros:
Quid MAZZARINO plurima ferta dabunt?

LE.

LECTORI

*m. D^o
ff. ex an.
Fiquis scri.
pterib. In
Praefat. cui
Tit. Bonon. truriæ Transapenninæ Ciuitatibus, immò vniuersæ pro-
Val. Max. pemodum Italiae, moderamine semper æquato Legum,
in 1 & Armorum dominatam planè detegas, ad vetustissimo-
C. Plin in- rum Monumentorum studia, imbecille licet, ingenium
3. c. 15. dirigendum excogitaui. Enimuerò hæc illa est Mater,
quæ remotissimis etiam Populis, a primævis usque incu-
An. ab Or. nabulis, omnigenæ Sapientiæ, ac Disciplinæ tutissimum
C. 3074. domicilium præstítit. Idq; beatius, cum à Felsino Rege
Theat. Hū ampliorem ambitum recepisset, & CELSINAE in FEL-
Vita Te. 3. SINAЕ nomen commutasset. Nec non, cum paucis in-
p. 48. col. 1. dè effugientibus annis, generosa manu recreata, Etrus-
corum Sceptro liberè prorsus, ac pacificè potita, Impe-
Plin. in 34. rium sustinuissest usque in An. Romæ Conditæ centesi-
c. 3. mum quadragesimū. Hoc n. ex tempore Galli Boij, ac Se-
Florus, & nones, Rhetum sequuti, ab Alpium iugis cœfluentes, pater-
alij. factis hostili pede itineribus, huc irrupere, deie&isq; Thu-
scis, & rebus tandem magnificè compositis, diuitijs adeò
inualuere, ac p. totia, ut Regionem, usque ad iugum
quassatam, Galliam appellandam, & Supremam ei Se-
dem confirmatam voluerint Felsinam, Boioniam tunc
dictam; vt innuebat Cardinalis Hadrianus Castellensis,*

*Lil de Serm.
Lat pag mi-
hi 397.*

*Vrbs antiqua ingens Hetruscis Regia quondam
Felsina, tunc Boijs fato irrumpentibus impar
Accepisse nouum fertur Boonia nomen.*

*Aquintinus
Annal Bo-
jor. in 1.
Sizon. in
Eaf.*

Quapropter Boioniam, posterioribus seculis Bono-
niam dictam (quæ in obsequium Herculis Germanici, pri-
mi Boiorum Populorum Patris, Leonem in Signis extol-
lere cœpit) vt Senensium Vrbem à Senonibus, nuncupa-
tam à Boijs, & Rheno nostro, ad patrij eorum fluminis
imaginem, coniœstare licet inditum nomen ab ipsis Gal-
lis; qui etiam si potentia eousque viguissent, vt Roma,
præter Capitolium, capta, coegerint Ciues ad foedera
auro

auro redimenda , vltionem tamen evadere nequiuerunt, ^{T. Liu.} ⁴¹
Cos. & profligatoe Pub. Dotabella Max. Huius namq; ^{12.}
robore ipsorum Copiae ad Vandimonis Lacum fusæ , & ^{Di Augus.}
Gallicum nomen ab Italia deletum . Nec audicendu^{de Ciu. Dei} Lau^{in 3. c. 12.}
rentius Beyerlink scribens , Thurenum vltimum Regem ^{An. V. C.}
decennio ante Solium Quiritibus renunciasse . Nec om^{470.}
mittendum, quod in sylua, primo lapide extra Bononien. ^{Polyb. His.}
sia mœnia ad Orientalem plagam consita (ita firmant ^{in 2. Ep. alij.}
Codices nostri) insidijs Gallorum, denuò Regionem inua^{Theat. Hū.}
dentium , Lucius Posthumius Prætor cum viginti Arma^{Vire ubi sui.}
torum millibus occubuerit: quodq; ouantes Caput eius in ^{An. V. C.}
Templum transtulerint , ac priuata calua , & auro cir- ^{537.}
cumducta p. o Phiala in Sacrif. cissi usi fuerint . Mox , ge- ^{Polyb. Li-}
nerosis Romano: um succrescentibus alumnis , Pub. Cor- ^{uius Zona.}
nelius Cn. fil. L. nep. Scipio Nasica , admotis in Gallos ^{fus. & alij.}
validioribus Signis , propè Idicem fluuium , ad duodetri- ^{An. V. C.}
ginta millia prosternit , reliquos ad robustissimam Vibecin ⁶²
Bononiam sibi tradendam , cum dimidia agrorum portio^{Instinus in}
nec egeit: vnde nil mirum quod & ipsius Corneliae Fa^{Plutare. in}
milia per ampla Monumenta nobis adhuc pateant . His ^{Atone Ap-}
itaque peractis Bononienses Romanorum arbitratui , vt ^{p. an Alex.}
ferè omnes Italiae Populi , inueteratam commendare sta^{in Suriaca,}
tuunt Majestatem : C namq; Liuio M.fil. M. nep. Salina- ^{&c.}
tore , ac M. Valerio M. fil. M. nep. Messala Consularia ^{An. V. C.}
Munia dirigentibus , ante d. 3. K. Ian. tria millia Lat- ^{565.}
norum , per Lucium Val. Tappuim, M Attil. Seranum & L. ^{Liu in 7.}
Val. Flaccum in viros , ex S. C. deducta receperunt , E- ^{decade. 4.}
quitibus de agro septuagenis, ceteris autem Colonis quin-
quagenis iugerbis assignatis . Huc tandem adductis per ^{An. V. C.}
C. Octavianum Veteranis Cohortibus , Romanum Mi⁷²²
litum Colonia euasit Bononia . Quorum Virorum ali- ^{Dio in 50.}
qua nomina , temporis sae*tiem* , seculorum dentibus du-
rissima quæque conterentem , cum effugerint , vt Anti-
quacæ rei cupidis proficuum pariant iucunditatem , Deo
auspicante , animaduersionibus , quantum fas fuerit op-
portunis. stipata spero me editurumi, idq; libentius, si ho-
scæ Studiorum meorum precoces fructus libenter te de-
gustasse intellexero. Sis felix , & faue.

Aurea concusso, qua Serta simillima Valli
Fronte gerant alij; præmia fecit honor.

Alterius cingat durantia tempora Gramen;
Ciue aut seruato Grandia sarta Iouis,

Clara Triumphalis repediat seu tempora Laurus
Sapè aut Rostrata forma repicta Nauis.

Lustra decem **GALLI** fortis retulere vicissim:
Purpureo Hermeti fulget **OLIVA** magis.

Cecropiae, felix, Heroi Palladis Arbor.
Lato **PACE** solo, viret **OLIVA** Polo.

Q·MANILIO
C·F·CORDO·
LEG·XXI·RAPAC
PRAFF·EQUIT·EXACT
TRIBVIT·CIVIT·GALL

FAC · CVR
CERTVS · LIB
N·AGR·P·XI·IV·IN·PRO·P·XI·IV

ineamenta Cippi marnorei. An. Sal. MDI Villa SBenedicti Comitatus Bononiensis effossi. In Vrōemq; translati ad exteriora meridionalia Augustiss Basilicę Diui Petronij ubi hodierna luce spectatur altus in p.yx. latius in iii. P. M.

OR (A) D-5)

ORDINOS-1

997 0577 0001

1-0000000000000000

1000000000000000

0000000000000000

0000000000000000

0000000000000000

MANILIANI

BONONIENSIS MONUMENTI HISTORICOMYSTICA LECTIO

INTERPRETE

ALEXANDRO NIGRO IO. FRANCISCI F.

I. V. D.

PERINSIG. COLL. ECCL. BONON. CANONICO
PROTONOT. APOSTOLICO.

ATERNI erga Patriam amoris
spectator, Annalium Bononiensium
omnimodè absoluendorum opus,
arduum licet, ac meis viribus im-
par, assumpsi. Nec ab instituto re-
uocari potuit propensiō, spectans
ob hāc multoties antiquissimē cap-
tam, pluriesq; incensam Vrbem, omnium prorsus Pri-
corum Scripta, quibus res ipsius vetustissimæ contine-
bantur, interisse, & si quæ in marmore, vel in ære
superfuerunt membratim iacentes conspici. Duce-
igitur Patriæ charitate, cuius ope nil mortalibus ar-
duū. & duro celerit̄ ablati Genitoris iubente fato, pro
Apparatu plenissimorum Voluminum per eundem
conscriptorum, vt ille destinauerat, remotissimos, ac
alto seculorum silentio inuolutos Illustrium Virorum
spiritus excitabo. Et quidem dum QVINTI MANI-
LII CORDI, vt concordem reddam Ægyptiacam
cum Latina eius Monumenti lectione, & claris vocibus
è sepulchro reuocem, haud facilis mihi priorum cha-
racterum occurrit notitia. Pinei etenim Coni, Fera-
rum, Volucrum, Piscium, Anguium, nec non humani
Capitis figuræ exhibent: inter quas, cum Virilis alata

A

Facies

² Facies medium, tanquam beatiorem, locum obtinere cernatur, ad Charondæ Legislatoris inter Catanenses celeberrimi, à vetusto argenteo nummo defumptam imaginem, & pennigerō Sceptro decoratam, reuocat mientem, ac Epistolam superindè duobus hinc ab annis per C. V. Raphaelem Trichetum du Fresne Burdegalensem Genitori meo allatam, denuò legendam satis superque curiosè mihi proponit. Posticam etenim, dum inspicio delineati nummi ob-signationē, Sceptrum nempè prædictum, symbolum non aliud equidem, vt ipse sapientissimè meditatus fuit amicus, quām sublimes eloquij vires, ab Ethnicis Caducifero Numinī (Cyllenio dicto, eo quod, inquit Festus, sermo fine manibus omnia conficiat) tributas indicare cognoui, & cum Homero conuenisse Venusinum

Homer.
Odyss. in 1.
ver. 122.
Horat.
Carm. in 1.
vers. 10.

Mercuri facunde Nepos Atlantis;
Qui ferōs cultus hominum recentum
Voce formasti &c.

Hinc solidius menti insinuatū est ab ipso Maniliano Cippo, penes Basilikam nostram asseruato, & solitam Antiquitatis præferente venerationem, haud absimile hieroglyphicum, Facies scilicet iuuenilis hilaritate venusta ridens, decq; capillato capitī vertice, Alas sursum expandens, Famam, Gloriam, & Virtutem præsigantes: & quidem dum curiosius hanc Faciem animos ad mysteria trahere considero, sculptam planè intelligo pro imagine eiusdem met Mercurij; quem olim Hetrusci Camillum, hoc est Deorum Ministrum vocabant, & Ægyptiaca superstitione canino capite figuratum, & lorica munitum Anubim nuncupabat, ac Osiridis olim Regis Prætorianum militem, Isidisque custodem crediderat, exindè à Quiritibus, tanquam vniuersi Spiritum, & vnicam rerum causam adoratum.

Euseb. de
mag. Euag.
in 2. c. 1.
Diodor. in
2.

3

Ea propter(ex Tacito niemor Victores, Hermondu-
res haud diuersam aciem Marti, ac Mercurio sacrare
confueuisse; & priscos Germaniæ bellatores pro Deo-
rū maximo hunc excoluisse , ipsiusque Diuinitati pro-
pterea aliquando humanis hostijs litandum putasse, ac
libamine temperato, eo quod merum rationi, & ser-
moni plurimum officiat) sum opinatus, ipsum Mercu-
rium in Tutelare Numen ab ijs adoptatum Legioni-
bus, quæ meritis cumulatae Italiae agros pro statione
perpetua obtinuerūt post inita inter Octauianum, Le-
pidum, ac Antonium foedera quinto ab Urbe Bononia
lapide , vt , iuxta Dionis Nicæi testimonium , expone-
bat olim ibi in marmorea Basi adsculpta Inscriptio, per
Ioannem Zaratinum Castellinum, cum alijs permul-
tis, scripto adiecta exemplari cuiusdam libri Antiqua-
rum Incriptionum, quæ passim per Europam visuntur,
Lugduni Batauorum impressi An. S. 1588.

Tacit. Ab-
nat. in 13.

An. V. C.

722.

Dio. in 46.

DIVO. IVLIO. C. F. OCCISO

M. AAMILIUS. M. F. Q. N. LEPIDVS

M. ANTONIVS. M. F. M. N

C. IVL. DIVL. F. C. N. OCTAVIANVS

Lib. cit.

pag. 48. n. 22.

15.

AD. HVNC. BONONIEN. AGRI. AMNEM

A. D. V. K. XDR. AD. PRID. IAN

D. R. O. IIIVIRATV. SANCIVERE

C. ALEIO. C. F. CARINATE

Coss

P. VENTIDIO. P. F. BASSO

Et quidem non inconueniens prorsus videtur cre-
didisse ipsos milites Mercurij tutamini commendatos,
dum expressis verbis plura id etiam exponunt Epi-
grammata , è quibus vnum in Arcisati Castro comita-
tus Mediolanensis Vir ornatissimus Placidus Puccinel-
lus hoc indicat.

*Lib. 42.
sig. Inscrip.
Mediolan.
nō pag. 41.*

M E R C V R I O

L. COMINVS. POE
MIL. LEG. XIII. GEM
BENEFICIARIVS. LEGATA
CONSVLO. ARAM. ET. TECTVM

Alterum Viennæ Allobrogum

*Lib. Antiq.
Europ. In-
scrip. pag.
25. 72. 10.*

M E R C V R I O

CVIVS. SEDES. AETER
SVNT
AELIVS. CL. LATERANVS
XVVIR. SACR. FAC.
LEG. AVG. PR. PR
LEG. III. ITAL.
V. S. L. M.

At ad QVINTI MANILII CORDI-Cippuni illu-
strandum properemus, attendentes præsertim mentio-
nen de LEGIONE XXI. RAPACI. quam egisse sta-
tiones in Colonia Bononiensi libentissimè sibi suade-
bit, qui eius CENTVRIONEM ipsum MANILIVM
leget, nec non EXACTOREM TRIBVTORVM CI-
VITATVM GALLICARVM considerabit. Hæc
namq; munera subiisse coniijciet sub Caio Julio Octa-
uiano. Quamuis enim Gallia Togata, vt reliqua
*An. V.C.
712.* Italia, ex Triumvirorum decreto libertatis iure gau-
dere cœpisset; sic referebat Appianus, Dio tamen
*Dio. in 50.
An. 713.* scripsit, in subsequenti Octavianum ex ea pecunias
coegisse, ac milites conscrispisse. Vnde Alburius Rhei-
tor tunc in cognitione cædis apud Lucium Pisonem
Proconsulem, pro reo quodam Mediolani causam di-
cens, ita excanduit, dum cohiberent Lictores adstan-
tium plausus, vt degenerem Galliæ statum deplorarit,
*Sæc. in.
Dñm.* quasi iterum in Provinciæ formam ipsius Octavianii ar-
bitra-

bitratus eandem Galliam redegisset : in quem nimirum ab Antonio obiectum , quod cum decem , atque octo Oppida Veteranis assignari , totidemque solummodo deduci legiones conuentum esset, triginta quattuor ille deduxisset, ac totam ferè Italiam distribuisset. Quod neque Dionem latuit, dum inter Colonias, ex Popula- Die. lii.
pract.
ribus Latinis , militares Romanorum effectas Bono-
niam enumerat . Deuicto exinde Antonio alias duo- An. 722,
detriginta deduxisse Tranquillus habet, ac ad Rempu-
blicam constituendam in Vrbem reuersum recentiori
militi distribuisse pecunias , illi autem , qui sub perpe-
tuo stipendio egerat , populis, qui in Antonij clientela
perseuerauerant, deletis, cum agris Oppida concessisse.
Latissimè de Colonij VVillhelmus Gondeleuæus in-
Adnot. ad 4. T. Liuij, & Sigonius in 3. de Antiq. Iure
Ital.

Post igitur decimi sexti seculi euolutos cursus , de-
caliginoso obliuionis specu QUINTI MANILII fa-
ma clarius ut modò assurgat, à mysterijs exurgat ora-
tio . Symbolico à vertice Monumenti Romuleo viro
olim erecti exordiens , huiusmodi vetustissimum He-
roa Heroi superstiti , virtutes omnium superanti , ut ille
caput è tumulo rediuius attollat , commendare mihi
liceat : Ad Purpuratum igitur sapientiæ decus hæc, ru-
dis ingenij mei non infelici conatu, euiscerata vetusta-
tis rudimenta confisto .

In primis hoc Monumentum , quod elucidandum
fuscepi , ob oculos ponit priscam consuetudinem ab
Ægyptijs plagis in Orbem ferè vniuersum diffusam de
Religionis exprimendis mysterijs non vulgata qui-
dem syllabarum exaratione, sed modò volucrum, mo-
dò ferarum, modò fructuum, aliarumq; imaginibus re-
rum destinatis . Sic à Diuinis prophanorum curiositas

arcebatur, munita meliorum ingeniorum, & sapientum præsidijs arcanorum lectione. Ad apicem itaque Saxi Maniliani, PINÆ fructus figuram referentē, tanquam ad præcipuum huiusmodi religiosæ prudentiæ indicium, conuertens mentem argumenta historica depresso: nec aliud comprehendere queo, quāmquod idē QVINTVS MANILIVS CAII FILIVS extiterit frater illius Lucij Manilij ex Kal. Iul. An. DCCXLVII.

Dio. in 51. sub eodem Octauiano Triumuiri Monetalis constituti. Qui quidem Lucius, ob secundò deuictos à Ti. Claudio Nerone Germaniæ populos, argenteum protulit numisma, quod & ipse afferuo, signatum Augustilaureato capite, ac nomine IMP. CÆSAR AVGVSTVS ab una, ab altera verò parte Quadriga triumphali PINI CONVM vehente, cum apposita epigraphe TI. CLAVD. TI. F. NERO. COS. ITER. IMP. ITER. in obsequium, ut reor, Cereris Prouinciarum Tutelaris, si fidem Lucretio adhibeamus.

Iuveret. in 2. *Muraliq; caput summum cinxere Corona,*
Eximijs munita locis, quod sustinet Vrbes,
Quo nunc insignis per magnas prædicta terras
Horrisificæ fertur Diuina Matris imago.

Cudit & alterum cum Iouis vultu in antica, Aquila vnguibus fulmina sustinente in opposita, proprio subaddito nomine L. MANILIVS C.F. III. VIR. Quid ergo obstat, quin à cognatis Insignibus, à concordi genitoris Prænomine, à temporis identitate fraternum licet inferre sanguinem?

Numisma. Quod autem Pinus in typum Cybeles non infrequenter statueretur, præ cæteris docuere Apuleius, *in indican-* Diodorus, ac Varro, & alia ostenderūt numismata, au*praefor-* sim ab Ant. *Augu-* reum præsertim prædicto Octauiano dicatum, effigieq; *in Dialog.* *sub pag-* ac nomine impresum AVGVST. TR. POT. XIII. *116, 46176.* COS.

COS. XI. IMP. XLII. P. P., ab altera parte Pomo ipso
cū Inscriptione **TI. SEMPRONI. TI. F. GRACCHVS.**
LEG. PRO COS. Hoc illi Graccho adscribēdum cen-
seο, quem Velleius agris diuidundis Triumuirum ex
se creatum scribit cum Appio focero, & Caio fratre,
admodum iuuene. Cur verò Cereri dicata esset Pi-
nus, indicabat Naso.

AB. 743.

Mitamus in

Et succincta comas hirsutag; vertice Pinus.

*Grata Deum Matri: Siquidem Cybeleius Atys
Exuit hanc hominem, truncoq; induruit illo,*

Hinc Martialis allusio emerget.

Poma sumus Cybeles, procul hinc discedeviator,

Ne cadat in miserum nostrum ruina caput.

Prēstantissimam pariter ferē innumeri Lapidum Ti-
tuli firmant cœcutientis Gentilitatis in Cybelem ob-
seruantiam. Tot enim, tantasq; in terreis nimium cor-
dibus vana illa superstitione radices fixerat, vt, post ve-
titam à pientissimo Flauio Constantino inaniū Deo-
rum culturam, vel euersis, vel clausis, quantum fieri
potuit, ipsius Cæfaris iussu, eorundem Templis, ob re-
laxatum deindè per impios Julianū, ac Valentiniā-
num nefarium arbitratum, ausi sint multi coram Da-
moniacis Simulachris ad publicam Vicennialium ce-
lebrationem regredi. Ità è Romanis epigraphis, sub
Anno Diu. Incarn. **CCCLXXVI** innuebat Eminentis-
simus doctrina, ac dignitate Cæsar Baronius, hac de-
sumpta ab Ara marmorea grandi, quam & Smetius è
S. Lucia in Silice tali pacto exaratam obseruabat.

Annal. Eccl.
TOM. 4.

DIS M A G N I S

MATKI DEVVM. ET. ATTIDI. SB

VTIELIVS. AGESILAUS. AEDISIVS.

Lit. An-
s. q. Europa.
In/crisp. Pa-
pa. NH. 20

Bartor.

V. C. CAVSARVM. NON. IGNOMI
LIS. AFRICANI. TRIBVNALIS. ORA
TOR. ET. IN. CONCISTORIO
PRINCIPVM. ITEM. MAGISTER
LIBELLORVM. ET. COGNITION
SACRARVM. MAGISTER. EPISTV
LAR. MAGISTER. MEMORIAE
VICARIVS. PRÆFECTOR. PER
MISPANIAS. VICE. S. I. C. PA
TER. PATRVM. DEI. SOLES. INVIC
TI. MITHRAE. HIBROPHANTA
HECATAE. DEI. LIBERI. ARCHI
EVCLEV. TAVROBOLIQ
CRIOBOLIOQ. IN. AETER
NUM. RENATVS. ARAM
SACRAVIT. DD. NN
VALENTE. V. ET. VALENTI
NIANO. IVN. AVGG. COSS
IDIEVS. AVG VSTIS

Alteram epigraphen è Sacello Mazzeriorum Sum
Baron. ubi mi Pontificis in Arca Diui Petri idem Annalium Scri
ptor desumebat à Basi, in cuius dextero latere sculpta
Pinus, è qua Crotala, & Fistula pendent, Ariete subtus
alligato. In sinistro ipsa pariter arbor, ac binæ Fistu
la, ad indicendas aquarum venas Terræ corpori com
saturnal. pactas. De quibus quidem Fistulis latè non minùs,
in 1. c. 12. quam eruditè Macrobius.

DIS MAGNIS.

*Lib. Euseb.
Inscr. pug.
19. MM. II.*

VLPIVS. EGNATIVS. FAVENTINVS
V. C. AVGVR. P. V. B. F. R. Q.
ARCHIEVCVLVS. HECATE. SA
CERDOS. ISIDIS. PERCEPTO

TAV.

TAV R O B O L I O . C R I O B O L I O Q V E
 IDIBVS. AVGVSTIS. DD. NN
 VALENTE. AVG. V. E T. VALEN
 TINIANO. AVG. COSS. FELICITER
 VOTA. FAVENTINVS. EIS. DENI
 SVSCIPIT. ORBIS
 VT. MACTBT. REPETENS. AVRA
 TA. FRONTE. BICORNES

O ridiculam prorsus, inanemque Gentium religio-
 nem, quæ quot Solis, quot Lunæ, quot cæterorum ele-
 mentorum aspectus, aut excogitabat, aut visibat, toti-
 dem sibi Diuinitates suadebat Sacrorum varietate ve-
 nerabiles ! Hinc Terram adoratam à Teodontio refe-
 rebat Pictorius .

*Terram confusam ratus Theodontius author
 Singula posse quidem, vel sine fine Deum.*

Huic & Numini Hecate nomen faciebat Apol-
 line, apud Græcos Hecates dicto: Iouis enim ac Latonæ
 filiam iactabant, tergemino Capite repræsentan-
 tam, dextero nempè Equino, sinistro Canino, medio
 Suis agrestis; ut in Cœlo Luna, in terris Diana, penes
 Inferos Proserpina veneraretur. Quapropter Virgi-
 lius .

Tergeminamq; Hecatem tria Virginis ora Diana.

Quæ solemniora eidem chimericæ Diuinitati solue-
 bantur sacrificia Lectisternia nuncupabantur, & anni- Tit. Lin. in
 uersaria fiebant eo die, quo ab Hostiensi Portu in Ro- 29.
 manam Victoriae Ædem simulachrum eius transla- An. 559.
 tum fuit per manus Pub. Cornelij Cn. fil. Lucij nep.
 Nasicæ, adolescentis, etiam si nondum Questorij, Apol-
 lineo nullatenus Oraculo inter Quirites Optimi pro-
 nunciati, Patrumq; Conscriptorum suffragijs ad hæc

Diuina gerenda prouecti , quæ luce quarta Aprilis intrante siebant, exponente Ouidio .

Fabrum
in opa

*Ter sine perpetuo Cælum versetur in Axe ,
Ter iungat Titan, terq; renoluat equos .
Protinus inflexo Berecyntia tibia cornu
Flabit, & Ideæ festa Parentis erunt .*

Leetisternia à lectulis sternendis dicebantur , eo quod in Templis cubare consueuerint , qui inter dormiendum vel Oracula, vel Visiones à Diis, immo à Demonibus , expectabant, illusi . Plauti verba audire est in Curculione: *Neque incubare te fuit satius Ioui, qui tibi*

Cie. de nat. iure iurando auxilio fuit ; necnon Tullij referentis similia Deorum.

Aeneid. 7.

Deos dormientibus colloqui: vnde Virgilius .

Pellibus incubuit stratis, somnoſq; petiuit ,

*Suet. in O-
ctau.*

*Vide Stra-
borum in
16. circa
hunc mai.*

Quis melius id narrat, quam Suetonius ? Acciam enim refert Augusti matrem in Apollinis Ædibus , vna cum domesticis matronis , obdormisse , vt , somno intercedente, diuina comprehendenderet responsa. Ex Dionysio habemus , Arcades primos sub Euandro Cereri Templum construxisse , & per foeminas Sacerdotes sacra ei fecisse Abstemia more græco : quem morem productum ad sua tempora testabatur ipse Auctor : & quidem in Romana Republica, teste Tullio, sicuti Cereris sacra à Græcis assumpta fuerant , ita per Græcas , vt plurimum , mulieres nocturno aeris fono , summa religione , ac cæremonijs curabantur . At verò sub Imperatoribus per Latinas , ac Romanas frequentius confici consueuere , vt non pauca comprobant Epigrammata; inter quæ hoc apud Beneuentanos legitur .

*Cic de le-
gis, & in
Verrem .*

*Lit. Antiq.
Europe In-
scrip. pag.
153. m. 5.*

FABIAE.	ACONIAB.	PAVLINAB.	C. F	
FILIAE.	ACONIS.	CATULLINI.	V. C	
EX.	PRAEF.	ET.	CONSVLIS.	ORDIN
VXORI.	VETTI.	PRAETBTATI.	V. C.	

PRAEF.

PRAEF. ET. CONSVLIS. DESIGNATI
 SACRATAE. APVD. BLEVSINAM
 DEO. BACCHO. CERERI. ET. CORAB
 SACRATAE. APVD. LAERNAM. DEO
 LIBERO. ET. CERERI. ET. CORAB
 SACRATAE. APVD. AEGINAM
 DEABVS. TAVROBOLITAE. ISIACAS
 HIEROPHANTRIAE. DEAB. HECATAE

Amiterni pariter (cuius Vrbis ruina Aquilæ ciuitatis incrementum fuit) sequens habebatur.

D. . M

M. CAESIO M. F. PAL. MAGNO
 IIIVIR. I. D. IIIVIR. QQ. IIII.
 Sacerdot. Public. Cerer.
 M. CAESIUS. MAGNVS
 CABSIA. SEVERA. PAREN
 TIBVS

*In multis
per Caste-
linum.*

D. . D

BIS

Non tamèn hæc Atticæ Cereris sacra sunt , quibus etiam viri initabantur , sed omnino Deæ Cereris , cuius Hieroceribus , hoc est Sacerdotibus , Olympicos Iudos spectare licebat; vnde Suetonius , Neronem Virgines Vestales ad Athletarum spectacula inuitasse , re- *Suet. in-
Neron.* fert.

Sed , vt strictius rem propositam sequar , non inopportunum duco , me non oblitum apud Serenissimum Alphonsum Mutinæ Ducem inter Consulares argenteas monetas illam extare , quæ à Triumuo Marco Volteio M. fil. M. nep. in obsequium eiusdem Cybelis cusa fuit : adsculptam etenim figuram eius intuebar

*Orapoll. in
Hieroglyph.
Ægyptior.*

rhedæ insidentem, cui Leones iugati, vt Apuleio placuit, ad exprimendos Atydis furentes amores; si verò Diodori mentem sequimur, ad innuendum eandem Deam generosis nutritam extitisse animantibus, licet non defint, qui id significare scribant, nullum genus tam remotum, tamque ferox adesse, qui naturæ viribus subigi nequeat. Ego tamen crediderim Cybeleis Leonibus diurnum Planetam designari, eius nimirum calorem igneum, & viuificum, quo natura parens vtitur ad rerum omnium perennem generationem: capite enim magno præditum hoc animal, pupillas ignitas quosdam vibrantes radios, faciemque sphæricam circumquaque radiorum more, crinibus aureo colore flauentibus, sparsam habet. Hori nomine Sol ab Ægyptijs dicebatur, & hinc temporaneæ Horæ mutuatæ sunt nomen, eo quod earum ordinato cursu eius munera definiantur. Solio eapropter Phœbi prisca secula supposuere Leones, magnanimas feras cum Patre lumen conuenientiam maximā habentes, post etiam emissos spiritus; teste namq; Æliano, ex collisione ossum ignis excitatur, quod elementum Soli proprium est, & hac de causa adscriptum Zodiaco Leonem prodidit Valerianus, cuius & gradus Sol calore validiori permeat.

Visitur præterea in QVINTI MANILII sepulcrali Herma sub Leonum vnguibus ex vna parte Accipitris caput, cum Arietino Cornu; ex altera vertex Aquilæ cum Canina auricula; & hæc quidem Auricula fidam Tumuli præsignabat custodiam: Arietis autem Cornu Accipitrino capiti iunctum fœcunditatem, ac erunmarum profligationem prænunciabat. Hæc namque regia Auis animo non minus, quam vnguibus armata, gratitudinis symbolica est: brumali enim tempore, dum

*Diodor. in
B. 2.*

*Nicolaus
Vponus de
Mslit. Off.
Inq. pa. 173.*

dum cuncta gelu laborant, vt sibi prospiciat, obuium quodcunque volatile, quod fors obtulerit animatis auctupata vnguis, nocturno retinēs tempore ad' fouendum sibi calorem, clarescente diei ortu dimittit, vsque adeò libertatis amans, vt eandem libertatem in alijs, pro grati animi significatione, liberaliter reficere gaudeat: ac licet inopia, & fame ad auem vorandam stimuletur, beneficium nihilominus libertate compensat. Sunt eiusmodi volucrum species pluribus Populis Solis typus, quippè quæ peculiari quodam naturæ priuilegio, per innatam virtutem, illius sphæram inconvenienti oculo prospiciant. Porphyrius quidem hoc Luminarium maximum Accipitris forma pictum scriptis tradebat. Habet, vt ipse refert Porphyrius, naturam totam sanguine, & spiritu constantem, eaq; est erga homines commiseratione, vt iacentibus cadaveribus ingemiscat, ac lumina ad terram defigat. Nec omittam, quod ex Æliano retuli, Aquilæ nempè, & Accipitris pennas, si coeteris volatilium commilcentur, has calore proprio absumere.

Aries, qui sibi rōmen fecit ab Aris, eo quod pecudū aliorū primus à Gentibus imolatus, Aras fumo compleuerit, quiq; iuxta Mosaičam sanctiōē, mundissimus, ac aptus ideo ad Sacrificium, & ad escam, fortitudinem præfigurabat, non modò ob robustissimā frontem, sed ob cartilaginosa tépora, munita Cornibus, quæ reflexa quandam clypei formam gerunt, bellicæ fortitudinis argumentum. Hinc fortè à latinis Aries, quasi deuotus τῷ Ἀρεῖ, idest Marti, cuius quoq; in Zodiaco Arics domus ignea Masculina diurna ab Astronomis assignatur. Aries corporis magnitudine, animi robore, ac præstantia ouibus præcellit, capite erecto, fixo pede, vngula diuisa, vestigio firmius terram premit. Typus quo-

Diss. Iphide-
rus in 120.Porphyrius
pud. Enseb.
de trap. E-
uung lib. 3..

c 4.

Orapollo in Hieroglyph. quoque foecunditatis habitus est , cum prius , & cele-
Pier. Valerianus Hieroglyph. in 10. rius cæteris coeat . Sed quid Arieti cum Accipitre ? Nihil apud prios Sapientes inauspicatum , inconsul-
 tum nihil . Arietis namque Accipitrino capiti compa-
 ña conijcio Cornua , ad Astrologorum sententiam
 scribentium , Mercurium in Ariete collocatum orna-
 tam orationis promptitudinem , ac plenam dicendi fa-
 cultatem influere . Hinc forsan allusio , quod Eloquen-
 tia mediatrix fuerit in præmemorato Triumuirorum
 congressu , vt terræ , marisque tripartito diuidetur
 Imperium . Quanti valeat utique facundia , testes sunt
 præclarissimi quiq; Reipublicæ Heroes , testes casus
 insperati , facundiae ope sedati , testis hodiernus Sacer
 Mercurius , inueteratae hostilitatis direptor , & fælicissi-
 mæ Oliuæ insertor .

Saturnil. in 1. At Maniliani Busti Hieroglyphica prosequamur : Cingunt Mercurij faciem bini Serpentes , super ipsius caput , vt in Caduceo , conuersis ad inuicem , iunctisque capitibus , caudis verò sub mento complicatis . Proderit ergo mihi tanti fecisse Macrobius allegoricum sensum , describentis Caduceum cum Anguibus notissimis . Refert itaq; in Mercurio coli Solem , quem & Ægyptij finxerunt in specie Draconum & maris , & foeminæ coniunctorum , hosque Mercurio sacratos esse voluerunt . Dracones parte media sui voluminis implicantur in nodum , quem vocant Herculis , prioresq; partes reflexæ in circulum , oculis pressis ambitum gyri iungunt , postea ad capulum Caducei caudæ reuccantur , ornanturq; alis , ex eadem manubrij parte nacentibus . Hinc argumenta Caducei ad Genitram faciunt hominum , quam Ægyptij Genesim appellant , prefigurando homini nascenti Deos quattuor Præsides , Δαιμονα nempè , Τύχην , Ερωτα , Αριγκην hoc

hoc est Genium, Fortunam, Amorem, ac Necessitatem, è quibus duos priores Solem & Lunam intelligunt, eo iudicis Sol author caloris, ac lucis, humanæ vitiæ genitor sit, & custos. Nascenti idcirco Dæmon, hoc est Deus putabatur, nec non Vegetabilium factor, omniumq; propè bonorum productor, quem Claudio alloquebatur.

*Qui vitam lœtumq; regit, nam quidquid ubiq;
Cingit materies, hoc te donante creatur,
Debeturque tibi certis ambagibus ani.*

Hinc Pluto Sol inferior, ipso monente Macrobio, *Mae. sa.*
dictus est: nec verba omittam: *Inferi autem nomen* ^{tornal. in 1.}
Soli datur, cum inferiori Hemisphærio, id est hyemalibus ^{c. 39.}
signis cursum suum peragit; Superi, cum partem Zodiaci
ambit aestiuam. Tradiderunt ea propter Poëtæ, Pluto-
nem Proserpinam rapuisse, quia mensibus hybernis
semina sub terris latent, vigoreq; solari souentur, vt
suo tempore in herbas, & fructus erumpant, quo tem-
pore Proserpinam, quam vel frugum Genitricem, vel
aridorum germinum Virtutem esse aiebant, mox ad lu-
cem reduci opinati sunt. Hic Orpheum tempora allo-
quentem audire iuuabit. *Proserpine collusores, quando* ^{Orph. in}
Parce illam, & Gratiæ circularibus choris ad lucem redu- ^{Hymnis.}
cunt, Ioui gratificantes, & Matri fructuum datri. Hoc
pariter senserunt Porphyrius, & Arnobius, cuius po-
stremi hæc verba sunt. *Ille, qui raptam Dite à Patre* ^{Porph. apud}
Proserpinam dicit, non, ut reris, in turpissimos appetitus ^{Euseb. de} ^{in 3. c. 3.}
Virginem dicit raptam, sed quia glebis occultamus semina, ^{Prep. Euag.} ^{Arnob. de}
inisse sub terras Deam, & cum Orco significat fæderagent- ^{Arrib. fa-}
talis conciliaisse fæture. Nil itaque mirum si talibus de-
causis Ægyptij, & Persæ pro Summo Numinum ado-
rauerem Solem, largifluum luminis fontem, ex eo.

Quod Maria & Terras, Cælumq; rigando

Com.

Lucretius in

5.

Compleat, & calido perfundat cuncta vapore.

Est profectò maximum hoc Luminare inter erro-
nea sydera à sempiterno Numine creatum, in suæ in-
comprehensibilis Maiestatis typum, & argumentum.
Apud Latinos Sol vocatur ex causis carmine expressis
apud Martianum Capellam.

De Nupt. Philolog. in 11.

*Solem te Latium vocitat, quod solus honore
Post Patrem, sis lucis Apex, rady sq; sacratum:
Bis senis perhibent caput aurea lumina ferre,
Quod totidem menses, totidem quod conficis horas.*

Solarem imaginem memorato Diademate redimi-
tam ex pluribus nummis dignoscimus. Est apud me
Anno 5611 argenteus Marci Aburij Gemini Quæstoris, quem
Abrahamus duplicitum reuisi in ditissimo Esteni Musæo, & à Gor-
Gorl. in Thes. rei leo indicatum. Non desunt præterea, qui gemma-
anisq. tam exponant, quadricoloremque aliquando Phæbi
Albrie. de Coronam: inter quos Albricius Philosophus.

*Imaginibus Deorum Ca-
pol a in 1. ne de Nubr. Jacob. Phil
Tomasinus. Tabel. voti.
nis esp. 31.* Non erit pariter inauspicatum Delphines in hoc
QVINTI MANILII Sepulchrali Saxo appingi: vt ni-
mirum Mercurio Piscis dicatus monstraretur, ac Ter-
ra iam per Pinum designata, Maritimi quoque Impe-
libij per natantes belluas congrua symbola iungeren-
narijs. ac tur. Delphin inter Pisces Regiam sustinet Maie-
statem, & ea propter Neptunus, dum ab Antiquitate
incisus cernitur, illum Delphines comitantur: qui,
tanquam salutis, & incolumentatis seruatores, frequen-
ter habentur, quemadmodum casus sæpè sæpius per
mare contingentes à fama, & historicis relati vulgo

Pier. Valer. Hieroglyphs coro in 27. Etiam testantur. Hic Princeps squamosus tempesta-
tum præficius nauigantibus sollicitat iter; hic vocari
amat; hic cantus humanos audit libenter; hic tan-
dem Crocodilo hostis homini infectissimo. Est Vespasiani vulgatum numisma cum Delphine Anchoram
am-

amplectente: lentè festinandū p̄̄emonens, in Anchora tarditatem, in Delphine celeritatem p̄̄esigurans. Vlȳses, teste Plutarcho, annulos, parmagm, & ^{Plut. in Vl̄s.} ensem huius natantium Proceris effigie obsignatos gestare solebat, eo quòd Telemachum filium peritum Delphin seruasset. Hercules in Clypeo hoc animal argento, cæterorumque piscium turbam ære expressam deferebat, si aurem p̄̄estamus Hesiodo. Athenæus inter Græcos V. C. scriptum reliquit, Cæsarem Principi illius Regionis, quæ nunc Delphinatus, Delphinem donasse, quo pro Insignibus vteretur: eo quia ad Gallos debellandos suppetias contulisset. Nec defunt exempla Sacra, dum Diui Luciani Martyris, Maximiano iubente, in æquora proiecti Corporis, ut honores Sepulchrales minime consequeretur, pium ad litora Delphinem admiramus delatorem. Liceat ultrius mihi dicta confirmare numismatibus diuersis, è quibus solidiora coniicio argumenta. Ex illo, inquit, Marci Agrippæ Lucij fil. Consulis tertium, quod Senatu decernente Neptuni reducis Simulacro signatum extitit, expressa Numinis dextera Tridenti alte innixa, & sinistra Delphinem exporrigente. Ex altero Quinti Nasidij eundem Neptunum monstrante cum Stella, & Carbaſo tumente ab una, ab altera Caput Numinis Tridente armatum, inferius Delphin, cum notis NEPTVNI; ob Nasidij tutè peractam nauigationem exprimendam. Tandemque ab illo Neronis, cui adsculta Ostiensis Portus topographia: cernitur enim ipso in Portu Neptunus sedens, in quietis indicium, dextera temponem solo adprimens, & Delphinem amplectens, in securitatis argumentum.

Hoc itaque pacto propositi MANILIANI Cippi legendi videntur Ægyptiaci Characteres. Sed quid

*Athe. ins.
Comitis de
rebus Britan
ianis.*

*Baron. An
nat. Tom. 3.
sub Ann.
326.*

obsecrō manifestiūs depromit Antiquorum vanam
Theologūm, quām vmbrae Imaginum similitudines,
ad docūmenta populorum, ad ingeniorum contem-
plationem, ac ad vulgi admirationem! Mos ipsis Gen-
tibus quidem fuit, vt præmittebamus, arcana Deorum
maiora, vel omnīnō tegere, vt apud Athenienses Sa-
cra Cereris, vel allegorico mysterio doctis insinuare.
Sic, perspecta iterum è proposito Lapide Mercurij fa-

*Horat. in 1.
Sed 10,*

cie, recurrit ingenium ad sensum Carminis,

*Tu pias latiſ Animas reponis
Sedibus, virgaque leuem coeſces
Aurea turbam: Superis Deorum
Gratus, & Imis.*

Deridenda etenim superstitione Corpora Cereri in
æternum deberi existimans; vita pariter functorum
Spiritus per Mercurium suscipi, hosque vel innoxios
supremo Ioui reddi, vel noxios ad Plutonem inferum
deduci autumabat. Pythagoras ideo, vt referebat La-

*Tarre. in
Vita Pitha-
gora.*

ertius, ipsum Numen dispensatore modò, Questorem-
ue, aut Deductorem Animarum appellabat, nec non
Coelorum Ianitorem. Hinc facilè erit intellexisse, cur

*Macro. in
Saturnal. in
3. c. 17.*

Triceps: quod nempè in Cœlo, in Terra, & apud Tar-
tara versari confueuerit. Virga autem eius aurea;
Pennis, & Anguibus insignita, huic mysterio aptari
clarescit, dum ab Apolline profecta singitur, nihilque
in ea mirabilius, quām Supera, & Infera penetrare, ac
ipſi Naturæ imperitare posse, perhibetur, iuxta me-
trum.

— cantu ſindiq; ſolum, Manesq; Sepulchro
Elicit, & rapido deuocat offa rogo.

Sed longè Ouidiano melius Virgilianum Carmen.
Tum virginem capit, ac Animas ille enocat Orco

Pab.

Pallentes, alias sub tristi a tartara mittit;
 Dat somnos, adimitq; & lumina morte resignat,
 Illa fretus agit ventos, & turbida tranat
 Nubila, &c.

De his hoc loco satis: cum plenissimè fuerit mihi sermo historicè interpretanti Ænigmaticum Epitaphium.

D . . . M

AELIA. LAELIA. CRISPIS

NEC. VIR. NEC. MULIER. NEC. ANDROGYNA

NEC. PVEILLA. NEC. IVVENIS. NEC. ANVS

NEC. CASTA. NEC. MERETRIX. NEC. PVDICA

SED. OMNIA

SVELATA. NEQ. FERRO. NEQ. FAME. NEQ. VENENO

SED. OMNIBVS

NEC. COELO. NEC. TERRIS. NEC. AQUIS

SED. VEIQue. IACET

LVCIVS. AGATHO. PRISCIVS

NEC. MARITVS. NEC. AMATOR. NEC. NECESSARIUS

NEQ. MOERENS. NEQ. GAVDENS. NEQ. PLENS

HANC

NEQ. MOLEM. NEQ. PYRAMIDEM. NEQ. SEPVLCHRVM

SED. OMNIA

SCIT. ET. NESCIT. CVI. POSVERIT

Visitatur pri
mo ab Urbe
Bonon. lap.
in ad bus
Sen. Polie
ad Caser-
valtam.

Hoc in marmore ab Antiquitate relictum videtur,
 ut sublimiora quæqua posteriorum ingenia ad sensum
 euiscerandum stimularet, vel, si opportunius loquar,
 ut inter summam hæsitationem mentes complicaret.

Vt verò nobis, iam expeditis per Orientales notas à
 Sacris rerum notionibus, nostri QVINTI MANILII
 pateant, tūm nobilitatis, tūm dignitatum gradus, cum

non defuerint, etiam non in erudit Viri, qui ipsam exaratione n, vel puncta obscurarunt, statui per extensa verba le turam faciliorem exponere.

QVINTO. MANILIO

C A T I . F I L I O . C O R D O . C E N T U R I O N I
L E G I O N I S . V N A B E T V I C E S I M U S . R A P A C I S
P R E F E C T O . E Q V I T U M . E X A C T O R I
T R I E V T O R U M . C I V I T A T U M . G A L L I C A R V M .
F A C I V N D U M . C V R A V I T
C E R T V S . L I B E R T V S .

I N . A G R O . P E D E S . X L I V . I N . F R O N T E . P E D E S . X L I V .

Nec memoriæ in primis dcmandasse pidgeat notio-
nem postremi huius Viri Cognominis. Iure enim, ac
merito, dum à natuitate istud contractum cerno, fo-

Salicar. in re præmittendum puto, deque eo aliquid dicendum.

4. Quintil. in t. c. 17. CORDI igitur, vel Obsigonæ agnominabantur, qui

Varro de vltra statutum naturæ tempus in vtero residebant. Sic

Ruf. in 2. c. 1. inter Gracchos, Mutios, Alienos, ac Cœfios pro com-

*perto habetur. Haud enim fuit peculiare Agnomen
MANILIÆ Gentis: cuius splendores præclarissimos
eo libentiū modò è lapidibus, modo è metallis, ac
tandem à Scriptorum documentis hac opportunitate
loci prospicere decreui: cum de tanta Familia Vrsi-
nus, Augustinius, Gorlæus, ac Streiennius minimè scri-
pserint in suis de Priscis Romanorum Familijs eru-
ditissimis Tractatibus..*

Raph. Ralh. ter. Cōment. Fluxisse itaq; hanc Sobolem liquet à Tusculanorum

Verbanorum Duce Manilio Octauio, Genero Tarquinij Septimi

in 17. pag. Quiritū Regis, Lucij Filij, Damarati Nepotis, qui cum

enīhi 195. ab Anno post V. C. CCXIX ad CCXLIV iniussu Po-

puli, & sine Patrum auctoritate Sceptro potitus fuis-

set, ex die V. K. Mart. primis Consulibus eiusdem Po-

puli,

puli, ac Senatorum suffragio ad regendam Rempu-
blicam creatis, Vrbe, ac Regno exactus est; apudque
ipsum Manilium receptus fertur, & summoperè sufful-
tus, in Quirites tulisse bella, quorum famam, tanquam
satis superq; celebrem, non est cur recenseain, dum
Maniliorum Procerum nomina ad gloriosam peren-
nitatem proponere festino; primum desumens ab Vr-
be ex Hortis Ædibus Diui Stephani adscitis.

MANILIA. PAVLLA

DE. PATRIMONIO. SVO

SIBI. ET

AVRELIO. PAVLLINO

COMPATRI. SVO

DOMVM. AETERNAM

Lib. Europ.
Inserip. pag.
170. nro. 16.

Alterum è Vinea olim Cardinalis Carpensis.

MANILIAE. LVCILLAE. C. F

MATRI. PISSIMAE. ET

INCOMPARABILI

CAESONIYS. LVCILLVS. V. C

FILIVS.

Lib. eodem
pag. 77. nro. 7.

Tertium ab Auentinis Maximorum Hortis.

SILVANO. SALVTARI

L. MANILIUS. SATVRNINVS

EX. VOTO. POSVIT

Lipp. ins.
Antt. pag.
32.

Quartum extra Portam Salariam à Ioanne Zarati-
no indicatum.

D I S. MAN

MANILIAE

AGATHONIDI

VIX. AN. XVI

C. BLANDIVS

Io; Bombus-
in manu-
scripto lib:
pag. 46.

CONIVGI. SPAB

K A R I S S I M A E

B T. BENEMER

POSVIT

Quintum à Matera Apolorum Ciuitate;

C. MANILIO

C. P. HOR. RVFO

SEXTILIAE. P. F

DATAE. V X O R I

SEXTILIAE. C. L

PRIMOGENIAE

ANNORVM. XIII

DELICIO. EORVM

DATAE

Lib. Europ.
Inscript. pag.
172. no. 14.

An. 271. Sed pleniū redūdantes Historicorū paginas incly-
Pl. Trib. tis Maniliorū monumentis peroluamus: prodeatque
exinde Imp. omnium Heroū primus Caius amplissimē famē in Tri-
Militum bunatu Plebis, ac bono Reipublicæ natus, non minus,
Halic. in quām Marcus, & Sextus; & se promat ex seditione,
in 8. a. m. quæ in Algido à Decemuirorum impotentia exarsit,
10. per milites Ducem selectum.

An. 291. Succedant Manilius, praenomine Cneus, agnomen-
An. 274. to Cincinnatus, & Caius Manilius Vulso Consules Vr-
Coff. bis à Gregorio Haloandro relati inter Annorum dige-
An. 80. cc stionem Codici Iustiniano insertam, vt habet Exem-
304. plar Norimbergæ impressum An. S. 1530.

An. 367. Aulus Manilius cum Lucio Virginio Tricosto, Lu-
Halean. in cio Posthumio Albino, Aulo Valerio Publicola, Pu-
Cronol. T. blio Cornelio, & Aimilio Mamertino ter Militibus pro
Liu. Hist. in 5. Tribuno datus.

An. 145. Caius Manilius Attilius primus è Plebe Maximus
T Liu. Hist. Curio Aimilio Papio suffectus. Hic animaduerten-
in 7. dum,

dum, longè aliud esse de Plebe, & Plebeium: nam hic esse dicitur, qui non est Patricius; ille, qui nec Senator, nec Eques. Plebeius ergo ad genus spectat, de Plebe ad Ordinem: Tripartitus enim erat tunc vniuersus Populus Rom. in Senatores, Equites, & de Plebe. Ideò Ausonij Carmen.

Martia Roma triplex Equitatu, Plebe Senatu.

Vnde imperiti sçpè hoc ipso quòd aliquē è Plebe scri-
ptū legunt, ignobilem, & obscurū inaniter sibi suadent.

Caius Manilius Limitanus, qui Tribunicia facultate defunctus, legem protulit, vt in eos quæreretur, quo-
rum studio, & consilijs Iugurtha Decreta Senatus ne-
glexisset. Qua lege Iudices Gracchani quattuor è
Consularibus viris, & vnum Sacerdotem sustulerunt.

Publius Manilius Pub.fil. Ordine Patricius, Tribunus
Militum cū Collegis Publio Titinio, Pub.Melio, Lucio

Furio Medullino, & Lucio Popilio Volsco, constitutus
tum, cū Publius Licinius Caluus ex Plebe, fauente sibi

Consulum potestate, huiusmodi munus usurpare au-
fus est, non sine ipsius Plebis vltima admiratione; nul-

lis enim vir ipse antea effulserat honoribus.

Publius Pub. fil. Pub. nep. Aëdilis primò, ac Prætor
Vrbanus dehinc in Sicilia, ac tandem à fugitiuis seruis
Castris exutus, & profligatus, post res Lucij Anicij in
Illyrico compositas, & Regem Gentium captum.

Marcus pariter Publij fil. Pub. nep. in Capitolinis
marmoribus Consul descriptus, ac Prouincialis Quæ-
stor: cui tribuendum censco elegantissimæ artis ेreum
numisma, in quo rostrata Nauis, & Herculis Clauige-
ri Caput, cum notis M. MANILIVS ab vna partium,
ab altera Romæ imago galeata, vt cerno in meo do-
mestico Musæo. Ipsum arbitror Marcum I. C. cæso
matris vtero luci editum; illum nempe, qui ante Afri-

Seruus in

Iunioribus

Foris. 8. 3.

Cicero in

Bruto.

Lin. His. in

An. V. C.

550.

Liu. in 45.

Hist. & 61.

Epi. item.

An. 582.

Aedil.

An. 587.

Prb. Præt.

An. 608.

Prou. Præt.

An. 615.

Legatus.

An. 616.

Proflig.

Cic. in Brus.

to Appianus

in Livio.

T Liu. Epi.

teme in 59.

v. Max. in

s. c. 2.

An. 83.

An. 599. canum Proconsulatum Romæ Quæsturam gesserat, &
D. 600. Consularia munia obiuerat, Collega Lucio Marcio C.
Cos. vel usq. fil. C. nep. Censorino, & bello Punico tertio verten-
atis places te Carthaginem obsederat, ac oppugnauerat. Is per
An. 604.

An. 605. M. Tullium inter coætaneos eloquentia pollentes enu-
eratus. meratus mirum in modum commendatur, dum Pub.
 Scæuolæ non impar describitur. Is Sacrorum Ponti-
 ficalium peritissimus fuit, & ex illis, qui transuerso foro
 ambulare, & responfa dare solebant. Is tandem De-
 cimum Sollanum, quòd Prætor Macedoniam expilas-
 set, Causa discussa, abdicauit, & relegauit.

Salust. in Juguri. Eluceat Lucius, agnomento Mancinus, Quæstor
 Prouincialis, & Pleb. Tribunus; qui legem tulit, qua
Plin. in 33. C. Mario bellum Iugurthinum decretum est; qui, vt
e. i. reor, Legatus pro eodem Bello ad ipsum Marium mis-
P. Victor. de Vrb Regio. sus est; qui in Vrbe, Ædilitiæ rei dum præsideret, Lu-
An. 641. dos, & Scholas publico beneficio excitauit.

Quæst. *An. 648.* * Publius à Vinando creditus nepos Marci Manilij I.
Tr. Ple. Lo. ad. 649. C. qui Cos. Anno 604. Prouinciali Quæsturæ ad-
gistrator. dictus, ac iterum vt aliquibus placuit, Vir Consularis
An. 649. sub Anno 635. portentis celeberrimo. Fertur itaq; in
* An. 617. eius decursu lacte pluisse, terram cum mugitu tre-
Quæst. Steph. vi. muisse, examen Apum in Romano Foro confeditse, ac
nād. Annal. triplucis sphæræ imagine Solem apparuisse. Sed, om-
Rem. rem. 1. nimoda quidem dubitatione semota, vir ipse fuit, qui
 Præturam in biennium assequutus, Consulari ef-
 fulsif dignitate non An. 635, sed 630. vt ex antiquis
 claret.

An. 661. Accedat Caius à præmemorato Publio I. C. (ni co-
Legi later. njcerem incomptè) genitus I. C. ac Pl. Trib. à quo
V. Max. in 6 c. 2. binæ dimanarunt Sanctiones, altera nempè de Liber-
Horean. in torum suffragijs (quæ cum S. C. damnata extitisset, ab
Cronol. Liu. epis. li. 99. ipso etiam abiecta est) altera de bello Mithridatico ex-
 tra

tra ordinem Cnæo Pompeio demandando; pro qua extat Cic. Oratio. Hunc eundem puto Caium, quem Haloander antè gestos Plebis Magistratus Anno 649. cum Agnomento Maximi adscripsit Consularibus Fasibus, cum Publio Rutilio Russo; & Paternulus venalem alienæ potentiae Ministrum repræsentauit.

Titus Publij fil. Caij frater, quem Cicero ornatissimum Senatorem appellat, ac adhibet testem in Causa Q. Roscij; celebrando, tanquam ætate grandæum, natura Sanctum, ac religiosum. Apud hunc Vrbis Prætorem Marci Curij Causam tutatus est Lucius Crassus Orator. Hinc igitur, cum pateat T. ipsum hac tempestate floruisse, planè arbitror eundem extitisse, qui Magistratus Curules peramplos gessit, de quibus Plinius, suppresso Titi Prænomine scripsit: Magistratus, Plin. in 10. inquam, illos à plerisque Scriptorum attributos Marco 6.2. Manilio (quem aliqui Caium prænominatum volunt; & ex his Volateranus, argenteum memorans numinum Vrb. Com. moniar. in 117. cum illius imagine, Sphæra insignita) Marco illi nempe, qui sub Augusti Monarchia claruit ob Præturam Vrbanam, nec non ob Prouincialem: qui Astronomica quinque Volumina latinis conscripta versibus eidem Imperatori dedicauit: qui in Martio Campo eretum Obeliscum in Gnomonis horarij vsum deduxit. Nec Plinij mēdis fides adhibenda, si pro Manilio Manlium scribat, antiquiora siquidem eius librorum exemplaria studio cultiora Manilium, non Manlium vbi- que legendum proponunt: non enim Maniliam & Manliam eandem existimo Sobolem fuisse, vt Æliam, Ailiam, & Alliam, ad sensum Fuluij Vrsini, legimus pro Pliniius Pro- vna ipsa testificatam. Verumtamen ipse Plinius, vt Plin. in lib. de antiqu. ad Titum reuertamur, vbi de Phœnico Auc Solitaria Rom. fam. scribit, ex cuiusdam Manilij auctoritate, cum multa de- Plin. in 10.

sumpsisse fateatur; satis indicat illum ætatē longè præcessisse Diui Augusti tempora, dum asseuerat, eodem Manilio indicante, Magni Anni conuersionem suisse, secutam Coss. Cn. Cornelio Pub. fil. Cn. nep. & Pub. Licinio Marci fil. Pub. nep. Crasso, Sic namque de eodem perhonorificè loquitur. *Primus, atq; diligenter* tissimus Togatorum de ea prodit Manilius, Senator ille maximis nobitis doctrinis, neminem extitisse, qui viderit vestimentem, in Arabia viuere annis centum sexaginta, &c. ac post alia. Cum huius Alitis vita Magni conuersionem Anni fieri prodit idem Manilius, iterumq; significations tempestatum, & syderum easdem reuerti. Hoc autem circa meridiem incipere, quo die Signum Arietis Sol intrauerit, & fuisse eius conuersionis annum, &c. Prædictis nempè Cornelio, & Crasso Consularia ministrantibus: in quem pariter Annum huius T. Manilij Tribunitia Potestas excurrit, vt cunque constet de Prætoria sub 660, obque prorogatum Imperium de Prouinciali eius Quæstura sub 664.

T. Liu. iv. Lucius nec desit nobis Tribunus Plebis, ad Vrbanum, moxq; ad Prouincialem Narbonensis Galliæ Præturam assumptus, ac Proconsularibus munijs intentus eo tempore, quo per Herculeum Sertorij Quæstorem, cum Marco Antonio Legato se viatum, & profugum agnoscere coactus est. Hispaniam petiuerat, vocante Metello, ternis Legionibus, ac mille ultra quingenitis Equitibus stipatus.

An. 660. Caius Manilius Crispus Ædilitiæ Pl. curam, lapsoq; biennio Prouincialem Præturam semel ac iterum sustinens.

Aedil. Vinand A- Manilius Caninianus Quæstor, nec non Pl. Trib. de quo Pedianus verba faciens, asserit ipsum, cum Marco Cœlio Collega, Galatam Milonis seruum, à Triumuo Capitali captum, liberasse.

Ma-

Manilius quoque Cornutus hic sistat ex Prætorijs
Legatus Aquitannicæ Prouinciaæ selectus; quem Plin. in 26.
nius mentagra laborantem, ut curaretur, ad se venisse,
& H-S ducenta erogasse scribit.

Tandem ad illustrandam tot Heroum seriem pro-
peret Manilius Tusculus, sub Quinto Cassio Propræto-
re inclytus miles ad bellum Ciuale in Hispania; qui ea-
dem Prouincia subacta, Italiam reuissile ouans fertur.

Sed quoniam sub ipsa scriptione defatigaretur po-
tius dextera, quamquod huius Nobilissimæ Stirpis defi-
cerent enumerandi Viri; ommissis alijs, nostri QVIN-
TI MANILII CORDI in vtroque militari munere,
CENTVRIONIS ninūrum, & PRÆFECTI EQVI-
TVM dignitatem licet recognoscere à Ioanne Rosi-
no rerum antiquarum scientissimo, referente, neminem ^{Ros. Antiq.}
inter Legionarios adscribi potuisse, qui Ciuis Roma-
nus, Ingenuus, ac saltē in quinque Classibus census,
ac ludicræ artis expers non fuisset; vnde Seruos Liber-
tinos, Pueros, Capitecensos, ac Histriones, non nisi ul-
tima cogente necessitate, ac in dubijs rebus, pro Re-
publica legimus ad Arma vocatos Qui Legionarijs
Ordinibus adsciti erant, quampluria commoda fortie-
bantur. Patebat siquidem eis ad militaria munera ac-
cessus, non denegabatur Cohors Prætoria, & com-
petebat stipendium: concedebatur præda, & adde-
bantur dona Imperatoria. Pro quorum omnium ple-
nissima notione ad ipsum Scriptorem non perperam-
erit cuique Studioso accessisse. Hic tantummodò ap-
ponam Centuriones illos fuisse, qui singulis Ordini-
bus in Legione præerant. Legio, autem in de-
cem Cohortes diuidebatur; singulæ rursum in Ordini-
nes ternos, exceptis Velitibus, distributæ describeban-
tur. Qui Ordinibus illis præerant Centuriones appell-

labantur, & sic deinceps usque ad decem: nam qui decimæ Cohortis Triarijs præerat, decimi Triarij Centurio nuncupabatur. Si quis plura desuper desiderat Carolum etiam Sigonium, & Aldum Manucium descriptores sapientissimos audeat.

Vixit. in 20. De Præfectura pariter militari, ad quam tunc temporis non opes, non gratia, non fauor, sed virtus, iustitia, & robur Viros prouehebat, cognoscere erit apud Vegetum. O quantum detestarentur prisci hodiernum quorumdam militantium abusum, non gloriam, quærentium, sed spolia & prædas effrænemq; viuendi libertatem sectantium! Proprius Iudex, inquit Vegetius, erat Præfector Legionis, habens communem primi Ordinis dignitatem; qui absente Legato, tanquam Vicarius ipsius, potestatem maximam retinebat. Centuriones vero, Tribuni, ceteriq; milites eius præcepta seruabant. Vigiliarum, seu Profectionis Tesseræ ab eodem petebantur. Si miles aliquid crimen commisisset, auctoritate Præfecti Legionis à Tribuno deuouebatur ad panam. Arma omnium militum, item vestes, equi, annona ad curam eius pertinebant. Disciplina ius, & seueritas non Peditum modo, sed Equitum Legionariorum quotidie præcepto eius curabantur. Ipse autem custos diligens, & sobrius Legionem sibi creditam assiduis operibus ad omnem deuotionem informabat, & industriam; sciens ad sui ipsius laudem subiectorum redundare virtutem.

At quid plura? De Officijs militaribus præstabat magis examinare Theodosianum Codicem, & Corpus Iuris Civilis; ne ab instituta breuitatis via nimis digressi videamur. Si quid tamen his paginis pererratum est, non fuit consilium inuoluntarium, nec omnino (vt aliqui haud periti putant) inutile. Immò, si res sentiunt, aperient oculos ad non vulgares sparsim,

humili licet stylo, ut fuit opportunitum, exhibitas eruditio[n]es, quas de Ritibus Gentium, Symbolis, ac Trophæis consulto retulimus; & spectabunt lumina clariora mysticæ Theologiæ, quæ, saluis tamen reuelatis dogmatibus, ad morum compositionem, ac ad Diuine[m] Maiestatis cognitionem perducere possunt. Licet enim antiquam Gentium religionem explanare, ut ex eorum erroribus, tanquam ex umbris, salutaris Fidei claritas magis illucescat.

Reliquum est sermonem conuertere ad Vigesimalm primam Legionem, cui præerat **MANILIVS** noster. Assentiri minimè possum Robortello afferenti epitheton **RAPACIS** deductum ab effectu, à rapiendo nempè. Abhorret siquidem genius à tali interpretatione, dum opportuniū arridet credidisse ex dignissimo ministerio inditum nomen. Liceat igitur istud prudenter deducere à roboris præstantia, qua palmas de Mauortijs Campis, præualens ipsa Legio commilitonibus, rapere consuevit. Rapacem quoque crediderim dictam, quod rapido impetu in hostiles copias equitando inueheretur. Quam nomenclaturam, post binos ex vetustissimis Saxis præ oculis positos Titulos, eiusdemmet Legionariorum memores, Romanorum Annalium auctoritate comprobabo. Est itaque alter Titulorum desumptus ab Hortis Diui Pauli ad viam Ostiensem.

C. CARNVNCIANO

C. F. POL. ORICVLAB.

P R A E F. FABRVM

T R I E. M I L. L E G. X X I.

R A P A C I S. E X.

T E S T A M E N T O. B I V S.

C V R A V I T

I V L I A. P I A. V X O R.

Fran. Ro:
borstolo de:
vita &
Vestr. P. R.
in 15.

Lib. Europ.
Inscrip pag.
30.170.

Alter ab agro Comensi, relator etiam Oufentinæ
Tribus, in Transpadanæ Galliæ monumentis non in-
frequenter recensitæ.

C. CALPVRNIVS

L. P. OVF. FABATVS
VIVIR. IIIIVIR. I. D
P.R. M. PRAEF. PRAEST
TRIE. MIL. LEG. XXI. RAP
PRAEF. COH. VII. LVSITA
ET. NATION. GETVLICAR
SEN. QVAE. SVNT. IN. NVMD
IA. FLAM. DIVI. AVG
PATRIMONIO . . . . .
T . . . . .

Ex quo postremò Titulo minimè foret incomptum
aliquid perscrutari. Quod nimurum ipse Caius Cal-
purnius Vitellianas partes fuerit sectatus contra Otho-
nis fautores in Acie Cremonensi e tempore, quo Vi-
tellius ipse, nunquam ita ad curas intentus, ut volupta-
tes obliuisceretur, Bononiam venerat spectatum Gladi-
atoria exercitia, ac Ludos per Fabium Valentem
paratos. Nec extra probabilem veritatem coniecta-
se videtur eundem Calpurnium prædictæ militiæ ad-
scriptum, cum excellentissima eius Basis exaratio ipsi
tempestate conformetur, & Legio Rapax transducta
tradatur ab Hispania: ubi è Calpurnijs quamplures
degisse, ac vtrique Mineruæ pro Romana Republica
inseruisse legimus. Caium nempè Calpurnium agno-
mento Pisonem (ut veteriores prætereamus) qui ex
ipsa Provincia Proprætor Anno 569. de Lusitanis, &
Celtibereis triumphum egit; Pisonem Frugi, necnon
L. Calpurnium Pisonem eius genitum, Prætura post

patrem, qui in ea obiit, perfunctum An. 683. Necta-
cebo, quam ex Tacito de sumpsi eminentissimam hu-
iusce Rapacis Legionis strenuitatem, talibus periodis
celebratam. Lib. Hist. 2. ante medium, diuisione mi-
hi 11. Fortè inter Padum viamque, patenti campo, due Cornel His.
Legiones congressæ sunt: pro Vitellio Vnaetuissema, cui co- in 2. pag.
gnomen RAPACI, vetere gloria insignis: è parte Othonis 4226
Prima Adiutrix, non ante in aciem deducta, sed ferox, &
noui decoris auida. Primani, stratis Vnaetuissemanorum
principijs, Aquilam abstulere: quo dolore accensa Legio, &
impulit rursus Primanos, imperfecto Orphidio Benigno Le-
gato, & plurima Signa, Vexillaq; ex hostibus rapuit. Li-
bro autem 3. sub diu. 4. Ad quartum à Cremona lapidem in 3. pag.
fulsere Legionum Signa Rapacis, atq; Italicae. Paulq; in 459 Vallo:
fra, Vitellianorum, vt notabiliorum exponat subseguen-
tam cædem, ex auctoritate Vipsanij Messalæ miseran-
dum narrat euentum in hæc dicta. Iulus Mansuetus ex
Hispania Rapaci Legioni adscitus impuberem filium domi-
liquebat. Is mox adultus inter Septimos à Galba conscrip-
tus oblatum fortè patrem, & vulnere stratum, dum semi-
animem scrutatur agnitus, agnoscensq; & exanguem am-
plexus voce flebili precabatur, piatos Patris Manes, ne ve-
se, ut patricidam, aduersarentur; publicum id facinus, &
unum militem quotam ciuilium Armorum partem? Simul
attollere corpus, aperire humum, supremo erga Parentem
officio fungi.

Modò nos etiam vocant obseruationes addendæ
pro illustrando QVINTI MANILII CORDI Sepul-
chrali Monumento; cuius vltima lineamenta breuiter
absoluemus: nihil enim aliud, quam agri, eius funeri-
bus & exuuijs assignati, mensuram, & situm ostende-
bant; De huiusmodi generis menfurarum indigitatio-
nibus Venusinus canebat.

Mille

*Mille pedes in fronte, trecentos Cippus in agro
Hic dabant, &c.*

Ager itaque in MANILII nostri tumulum datus,
vndecimo plus minus ab hac Vrbe lapide, mensurabi-
lis erat in fronte, hoc est anteriori parte ad Viam ver-
sa, in pedem usque quadragesimum quartum; in
Agro, nempè à cæteris lateribus vndique, ad totidem:
*Ip. Paul.
Sæc. in 2.
Sæc. in 2.* cum longitudo ad frontem, latitudo ad agrum specta-
ret. Statuebantur Agri Sepulchrales, eoquod vetitæ
essent intra Vrbium mœnia humanorum Cadauerum
humationes. Hinc Ouidius.

Inque suburbano membra sepulta solo.

Veruntamen post euulgatas duodecim Tabula-
*Cic. de ll.
& in Phi
Sæc. in 2.* rum leges, ob maxima in Rempublicam merita, in ip-
sa Vrbe aliquos tumulatos legimus. Ex his Tullius
recæset Valerium Poplicolam, Publum Posthumum,
& Seruum Sulpicium. Plutarchus Caium quoq; Fa-
bricum, iuxta Veliam in foro sepultum, tradit. Id de
Caio Publicio indicant Tiburtinæ Inscriptionis ver-
ba: necnon de Ciodia Sobole, sub Capitolio Sueto-
nius. Quinimmò Cæsares, & Vestales ex S.C. Romæ
post funera locum habebant, ad mœnia tamen. Ita ex
antiquissimis firmabat Parens meus in Apparatu ad
Historiam Primæ Sacræ Expeditionis. Hæc sanctio,
licet dura, perseverauit usque ad Maxentium Tyran-
num, qui politica potius necessitate, quam sincero af-
fensu, summæ pietati Flauij Valerij Constantini, inter
Augustos verè Maximi, haud obsistere ausus, Marcell-
lo Summo Pontifici de sepeliēdis in Via Salaria Chri-
stianorum Reliquijs amplissimam relaxauit faculta-
tem, licet demum infidus saeva barbarie facto proprio

*Sæc. In
Com. Virg.
Amida.* contrariatus fuerit. Cæterum memoriae suggestit Ser-
uius, apud priscas gentes non modo in Latio, & Græ-
cia,

ciā, sed vniuersum ferè per Orbem ante expositas Tabularum depositiones in more viguisse, vt quisque mortuus domi suę sepeliretur, idq; indicatum vult Scriptor ipse à Virgiliano Carmine.

Aeneidos 5

Sedibus hunc refer ante suis, & conde Sepulchro.

Eandem firmabat doctrinam Cassianeus, qui ætate sua Augustoduni vidisse testabatur multos defunctorum cineres in vetustissimis domibus repertos. Vnde hinc colendorum Larium frequentiam, post etiam Christi Redemptoris indita Sacratissima Præcepta, perdurasse crediderim: plena enim erant dementiae tempora illa, quæ, cum veri Numinis agnitionem aspernarentur, impudenti assestante eos solummodo Deos credebant, à quibus progeniti alebantur, viuendique ad mortem ratione irrationabili imbuebantur. Hanc superstitionem è Lacedemonijs omnium primus sustulisse fertur Lycurgus, imperans cadauera circa Templa Vrbana sepeliri in monumentis, quibus tamen eorum tantummodo nomina inscribere permisum erat, qui fortiter in bello perijssent.

Catal. Gloria Mundi p. 2. In principio.

Io. Boomus de moribus omnium Gentium in 3. c. 3.

Fælicibus tandem Mercurij, Numinis nempe fœderatoris, auspicijs claudatur hæc nostra Narratio: tempore namq; Triumuiratus non minus fessis, obtusisque militum Aciebus, vt, Triumuirorum absoluto Congresu fortunata, Oliua totus reuiuisceret Orbis, arbitraria Mercurij excelluit facundia. Sed quid denique de ipso Mercurio, & eius symbolicis Angubus addam? Ommitto, quòd, data occasione celeberrimi Virorum Fœderis, tres in numismate expressi sunt Angues complicati, Victoria media confidente: vt triplex ipsius Orbis indiceretur dominium. Arbitror, nec incassum quidem, per Sceptrum eiusdem Mercurij vtique dominatum intelligi: Serpentes vero, auersis ab inuicem

vultibus vtrumque respicere Polum, ad dilatationem Imperij toto Orbe præfigurandam: cum vbique Mercurius regnare diceretur, ac, Plutarcho teste, vt Horizontis vtriusq; Inferi nempè, & Superi Custos demonstraretur, duobus Caninis capitibus pingebatur. Quæ supra tradidi adhuc reluent è nummis ipso Caduceo, alijsq; Concordiæ Insignibus decoratis. Ab argenteo scilicet Lepidi effigie signato, & nomine M. LEPIDVS PONT. MAX. IIIVIR. R. P. C. in oppositabiniis coniunctis dexteris Caduceum amplectentibus, ac Triumuiri monetalis nomine L. MVSIDIUS. T. F. LONGVS. IIIVIR. A. P. F. Ab aureo item nummo, caput Antonij repræsentante in antica; in postica Caduceum eundem, quem geminum Cornucopiæ medium cingit, incumbens Globo, Spicas, & Papaeura effundens, vbertatis, & quietis symbolum, quæ duo Cereri Antiquitas tribuebat. Deniq; ex altero, vt plures ommittam, pariter aureo, Augsti vultum ab vna partium præferente, & inscriptionem, C. CÆSAR DIVI. F. IMP. COS. IIIVIR. R. P. C: ab altera tres ad inuicem iunctas dexteras, ipsum Mercurij Sceptrum congestantes, Securi, & Fasibus colligatis propè Globum, fausto lemmate addito, SALVS GENERIS HVMANI.

O verè fælicissimum omen lætissimis populorum plausibus excipiendum! Absit inanis superstitione, quæ Mercurio in Sacrificijs, propter facundiam, Victima-

*Ise Phil. Tom: sinus de Dona-
rijs. at Ta-
bellis voti-
gis. cap. 22.* rum linguas offerendas fanciebat. An non Fasces, & Securim in Gentilitio EMINENTISS. MAZZARINI Stēmate intuemur; vt veriori longè præfigio Orbis intelligat, post ferreum sæculū, post bellicas tempestates, post imbres sanguineos, totam Europam inundantes, redditam sibi ab hoc Mercurio auream Pacem, dum

potenti eloquio dissidentium Principum Maximorum
 animos quodammodo suos collegit in Fasces, & in pu-
 blicam securitatem suæ Securi alliga uit? Hinc quam-
 olim Lydiae Reges, pro Louis Simulacro, coluere Secu-
 rim, nunc Galli (non, vt in generosa Clodouæ dextera,
 iustissimæ iræ vindicem) sed sibi pacatam, pacificam,
 & salutarem religiosius venerentur. Hinc Orbis per
 eam ad beatiora studia versus, quiescat. Nec etiam à
 proposito nostro distare videtur Cœruleus color in
 Mazzarinio ipso Stemmate: nimirum signans; Heroem
 hunc è Coelo demissum Gallicæ assertorem fælicitatis.
 Quis enim in hoc Cœruleo Eminentissimi Principis
 Clypeum illum non recognoscet, quem ipsi Clodo-
 uæ Inuictissimo Francorum Regi Angelus olim è Ce-
 lo detulit colore Cœruleo pictum, & tribus Aureis
 Floribus decoratum (gallicè *Il Port d'Azour aux Flor-*
delys d'or) Eodem in Stemmate fulgere mihi videtur
 Cœruleum illud Vexillum, cum Cruce quatuor Rosis
 aureis efformata, quod Sancto Mercurio diuinitus sci-
 mus exhibitum, vt, eo fretus, impium Iulianum Aposto-
 tam, Christi nomen ore turpissimo blasphemantem, in-
 terficeret. Valeat ergo prisca superstitione, quæ Vulca-
 num Cœruleo Pileo insignitum voluit, vt Ignem Cœ-
 lo cognatum, & consanguineum indicaret. Quàm
 melius nobis Cœruleus color in Stemmate, Igneus in
 Purpura Religiosissimi Principis ad quietem Publi-
 cam foederantur! Colorem Cœruleum strenuis Bell-
 atoribus pro Vexillo Gloriæ donatum in antiquis le-
 gimus monumentis; eoque Marcum Agrippam, post
 Naualem Victoriam, decoratum intelligimus. Eun-
 dem Neptuno Sacrum Insigne Equitum Romanorum
 nouimus. Quid ni ergo hic Cœli color illius exornet
 Insignia, cuius Cœlesti Diuinaque Sapientia pacatam

Sueton. intulamur? Claudio. Terram, pacatum Mare, Regionum, Populorumque, infestis olim animis dissidentium, sancita Foedera gra-

*Argum. sex. Inst. De ob-
blig. quæ ex delie. na-
scuntur.* flos, Romani olim sub Claudio milites Aureum Clypeum, cum Aureis Fascibus Urbano in Foro, Victoriae symbolum, erexerunt: quod Purpuratus Ecclesiæ Princeps; quod Galliæ Alcides; quod Atlas Orbis Christiani suis consilijs infestum Bellum totis Europæ finibus expulerit, optatamque omnibus Pacem suum in Thronum reuocauerit, coronatos eiusdem Fasces, pacificamq; Securim in hoc rerum Theatro, tanti facinoris gloriosum monumentum, Orbis venerabundus attollat, deque gentilitijs Syderibus eiusdem vertici tergeminum Diadema contexat. Enimuerò tunc erit,

cum de Rubenti Zona, qua Nostri Herois Stemma distinguitur, Ottomanica Luna Ecclipsim sanguineam suis occiduis splendoribus ominetur. Ego interim Monumentum emeritæ Eminentissimi Proceris perenni gloriæ Parisijs nuper erectum, meis hitce rudibus paginis obsequij, & venerationis argumentum inscribo.

P A C I

VICTRICIBVS LDOVICI XIV ARMIS
 FELICIBVS ANNAE CONSILISS
 AVGVSTIS MARIAE THERESIAE NVPTIIS
 ASSIDVIS IVLI CARDINALIS MAZZARINI CVRIS
PARTÆ FVNDATÆ ÆTERNVM FIRMATÆ
 PRAEFECTVS VRBIS AEDILESQVE
 SACRAVERE
 ANNO MDCLX

Lætantes ergo Populi Pacem Robore, Sapientia,
 Amore, ac Vigilantia partam alloquantur opportuno,
 & ferè diuino Cardinalis Alciati Carmine,

Restituis fessis quod te Pax aureareibus;

Cultaq; diuulsi litibus arua nitent,

Turba tibi hæc merito sapè latissima fundit;

Et premit agrestes fronde reuicta comas.

Quaq; Olea ramos iungunt felicibus umbris

Antiquis renouant Sacra probata Viris:

Tubonassis, facilisq; pijs ad labere donis,

Moxq; tuo auspicio candidus Annus eat,

Verum de tenui, ac rudi meæ Scriptionis argumen-
to hæc pauca sufficient: quæ si Ter Maximo Virtutum
fautori, cui Sacrata sunt, minus arriserint, non tam cul-
pabit, vt youeo, vt spero, pro incredibili eius Cle-
mentia, imperitum Calatum meum, quam ipsam
temporis edacitatem, tacito morsu æra, & marmora
confumentem, illius non immemor Carminis.

Tempus fugaci vulnerat impetu,

Rituque Parthorum feriens ruit

Versis Sagittis: hoc Theatra,

Arma, Duces, opulenta Regna;

Vrbesque totas, cuncta silentij;

Immergit altis; impatiens diu

Quidquam manere.

*Philom. in
Musis Iust
moral.*

FINIS.

*Vid. Excell. D. Ouidius Montalbanus Revisor S. Offitij?
Fr. Iacobus Philippus Polinus Vicarius S. Offitij Bononiae!
Commentariolum hosce, quo quis nitentius auro,
et reque perennius, à D. Canonico Alexandro,
olim Io. Francisci de Nigris, Histor. Bonon.
integerrimi, & amplissimi Scriptoris, filio
compositum, ab intimis, & eruditionis, & Pie-
tatis in Patriam penetratibus eratum, Typica
quoq; luce dignissimum centeo, ego infrascri-
ptus pro Sanctissima Inquisitione Revisor de-
putatus, &c.*

*Ita est Ouidius Montalbanus Phil. LL. quæ Doctor, Col-
legiorumq; omnium Bonon. Antesignan.*

*V. D. Inuentius Tortus Cler. Reg. S. Pauli Pœnit.
pro Illustris, ac Reuerendiss. D. Archiep. Bo-
non. & Principe.*

Imprimatur.

*Fr. Iacobus Philippus Polinus Vicarius Generalis
S. Offitij Bononiae.*

EPISTOLA
DE
VETVSTISSIMA
LAPIDEAE CYVVSIA
INSCRIPTIONIS
BRASIONE

